

Вищий навчальний заклад
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»
Юридичний факультет
Кафедра публічного та приватного права

ЗАТВЕРДЖЕНО
Декан юридичного факультету

Наталія ВЕСЕЛОВСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА

КРИМІНАЛІСТИКА

(назва навчальної дисципліни)

підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право»
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності D8 «Право»
(код і найменування спеціальності)

освітньо-професійної програми «Право»
(назва освітньо-професійної програми)

тип дисципліни вибіркова навчальна дисципліна

2025 рік

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

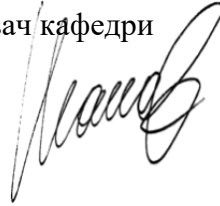

Ірина КОЗАКОВА

РЕКОМЕНДОВАНО:

Кафедрою публічного та приватного права
протокол № 1
від «29» серпня 2025 року

Завідувач кафедри

Ірина КОЗАКОВА

Укладач: *Александренко Олена Віталіївна*, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного та приватного права.

1. Опис навчальної дисципліни

Мова навчання: українська

Статус дисципліни: вибіркова

Передумови вивчення навчальної дисципліни: для успішного опанування освітнього компонента «Криміналістика» здобувачі повинні володіти базовими знаннями з теорії держави і права, конституційного права України, кримінального права України, органів кримінальної юстиції в Україні, логіки та критичного мислення, а також з кримінального процесуального права України.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Криміналістика» є закономірності механізму вчинення кримінальних правопорушень, виникнення доказової інформації та система криміналістичних засобів, методів, тактичних прийомів і методик, які використовуються для виявлення, фіксації, дослідження й використання доказів, а також для розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень.

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни. На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ECTS).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Криміналістика» є формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань і практичних навичок щодо використання криміналістичних засобів, методів і тактичних прийомів у процесі виявлення, фіксації, дослідження та використання доказової інформації, організації й проведення слідчих (розшукових) дій, розкриття, розслідування та попередження кримінальних правопорушень.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Криміналістика» є формування у здобувачів вищої освіти системи знань про теоретичні основи криміналістики, опанування криміналістичних засобів, методів, технічних і тактичних прийомів виявлення, фіксації, вилучення, дослідження та використання доказової інформації, набуття практичних навичок організації й проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, застосування криміналістичних методик під час розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, а також розвиток умінь щодо розкриття, розслідування, запобігання та попередження кримінальних правопорушень відповідно до вимог чинного законодавства України.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Криміналістика» забезпечує набуття здобувачами освіти компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК02	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК03	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності
ЗК06	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
ЗК07	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК08	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК09	Здатність працювати в команді
ЗК16	Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь яких інших проявів недоброчесності.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК10	Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин
СК11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти
СК12	Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.
СК13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН03	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел
ПРН07	Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.
ПРН17	Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	сем.	пз	лаб.	с. р		л	сем.	пз	лаб.	с. р
Тема 1. Криміналістика як наука та навчальна дисципліна	14	2	2			10	14	1	1			12
Тема 2. Криміналістична ідентифікація та діагностика	12	2	2			8	14	1	1			12
Тема 3. Криміналістична техніка та технічне забезпечення розслідування	14	2	6			6	14	1	1			12
Тема 4. Трасологія та криміналістичне дослідження слідів	14	2	4			8	14	1	1			12
Тема 5. Криміналістичне дослідження документів та письма	14	2	4			8	16	1	2			13
Тема 6. Судова балістика, зброя та вибухові пристрої	12	2	2			8	16	1	2			13
Тема 7. Криміналістична тактика та організація розслідування	24	8	12			4	16	1	2			13
Тема 8. Тактика проведення слідчих (розшукових) дій	18	4	6			8	12	1	2			9
Тема 9. Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень	14	2	4			8	16	1	2			13
Тема 10. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та цифрова криміналістика	14	2	2			10	18	1	2			15
Усього годин	150	28	44	0	0	78	150	10	16	0	0	124

5. Зміст програми навчальної дисципліни

Тема 1. Криміналістика як наука та навчальна дисципліна

Поняття, предмет, система та завдання криміналістики. Історія розвитку криміналістики. Принципи та методи криміналістики. Зв'язок криміналістики з кримінальним процесом, кримінальним правом, кримінологією, судовою медициною та іншими науками. Сучасні напрями розвитку криміналістики та використання спеціальних знань у кримінальному провадженні.

Тема 2. Криміналістична ідентифікація та діагностика

Поняття криміналістичної ідентифікації. Об'єкти, види та значення криміналістичної ідентифікації. Ідентифікаційні ознаки та властивості об'єктів. Криміналістична діагностика та її значення у розслідуванні кримінальних правопорушень.

Тема 3. Криміналістична техніка та технічне забезпечення розслідування

Поняття та система криміналістичної техніки. Технічні засоби виявлення, фіксації, вилучення та дослідження доказової інформації. Фото-, відеофіксація та технічне документування слідчих (розшукових) дій. Використання цифрових технологій у криміналістиці. Участь спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій. Особливості застосування спеціальних знань під час розслідування окремих видів кримінальних правопорушень.

Тема 4. Трасологія та криміналістичне дослідження слідів

Поняття слідів у криміналістиці та їх класифікація. Сліди рук, ніг, транспортних засобів, знарядь злочину та інші види слідів. Методи виявлення, фіксації, вилучення та дослідження слідів. Значення трасологічних досліджень у процесі доказування.

Тема 5. Криміналістичне дослідження документів та письма

Поняття документа у криміналістиці. Види документів та способи їх дослідження. Ознаки повного і часткового підроблення документів. Техніко-криміналістичне дослідження документів. Основи почеркознавства та авторознавства.

Тема 6. Судова балістика, зброя та вибухові пристрої

Поняття судової балістики. Види вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових пристроїв. Сліди застосування зброї. Виявлення, фіксація та дослідження зброї і боєприпасів. Особливості огляду сховищ зі зброєю та боєприпасами, у тому числі на деокупованих територіях. Заходи безпеки та участь спеціалістів під час проведення відповідних слідчих дій.

Тема 7. Криміналістична тактика та організація розслідування

Поняття, система та завдання криміналістичної тактики. Тактичні прийоми, комбінації та операції. Криміналістичні версії та планування розслідування. Організація взаємодії слідчого з оперативними підрозділами, спеціалістами та експертами. Використання спеціальних знань для подолання протидії розслідуванню.

Тема 8. Тактика проведення слідчих (розшукових) дій

Тактика огляду місця події. Тактика допиту, обшуку, пред'явлення для впізнання, слідчого експерименту та інших слідчих (розшукових) дій. Особливості участі спеціаліста у проведенні слідчих дій. Тактика проведення слідчих дій під час розслідування пожеж, вибухів, злочинів із використанням зброї та інших складних кримінальних правопорушень. Особливості фіксації результатів слідчих дій.

Тема 9. Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень

Поняття та структура криміналістичної методики. Методика розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи, злочинів проти власності, корупційних та кіберзлочинів. Особливості розслідування серійних вбивств, злочинів, пов'язаних із пожежами, незаконним обігом зброї та боєприпасів. Особливості досудового розслідування кримінальних правопорушень за фактами введення в обіг небезпечної продукції.

Тема 10. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та цифрова криміналістика

Цифрові докази та особливості їх дослідження. Використання інформаційних технологій у розслідуванні кримінальних правопорушень. Основи цифрової криміналістики. Сучасні криміналістичні технології. Міжнародний досвід використання криміналістичних засобів і методів у розслідуванні кримінальних правопорушень.

6. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Криміналістика як наука та навчальна дисципліна		
2	Тема 2. Криміналістична ідентифікація та діагностика		
3	Тема 3. Криміналістична техніка та технічне забезпечення розслідування		
4	Тема 4. Трасологія та криміналістичне дослідження слідів		
5	Тема 5. Криміналістичне дослідження документів та письма		
6	Тема 6. Судова балістика, зброя та вибухові пристрої		
7	Тема 7. Криміналістична тактика та організація розслідування		
8	Тема 8. Тактика проведення слідчих (розшукових) дій		
9	Тема 9. Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень		
10	Тема 10. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та цифрова криміналістика		
Усього годин		28	10

7. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Криміналістика як наука та навчальна дисципліна		
2	Тема 2. Криміналістична ідентифікація та діагностика		
3	Тема 3. Криміналістична техніка та технічне забезпечення розслідування		
4	Тема 4. Трасологія та криміналістичне дослідження слідів		
5	Тема 5. Криміналістичне дослідження документів та письма		
6	Тема 6. Судова балістика, зброя та вибухові пристрої		
7	Тема 7. Криміналістична тактика та організація розслідування		
8	Тема 8. Тактика проведення слідчих (розшукових) дій		
9	Тема 9. Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень		
10	Тема 10. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та цифрова криміналістика		
Усього годин		44	16

8. План семінарських занять

Тема 1. Криміналістика як наука та навчальна дисципліна

Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти системне розуміння криміналістики як юридичної науки та навчальної дисципліни, її предмета, системи, методів і функцій, розвинути навички аналізу ролі криміналістики у кримінальному провадженні, застосування криміналістичних знань під час вирішення практичних ситуацій, критичного оцінювання можливостей використання спеціальних знань, роботи з нормативно-правовими актами, судовою практикою та інформаційними ресурсами.

Питання для обговорення

1. Предмет, система та завдання криміналістики на сучасному етапі розвитку.
2. Закономірності виникнення, виявлення, дослідження та використання доказової інформації як предмет криміналістики.
3. Історичні етапи становлення криміналістики та сучасні тенденції її розвитку.
4. Взаємозв'язок криміналістики з кримінальним правом, кримінальним процесом, кримінологією, судовою медициною та цифровою криміналістикою.
5. Значення спеціальних знань у кримінальному провадженні та процесуальний статус спеціаліста й експерта.

Практичний кейс

До органу досудового розслідування надійшло повідомлення про виявлення тіла чоловіка у власному будинку із ознаками насильницької смерті. На місце події прибули слідчий, оперативні працівники та спеціаліст-криміналіст. Частина працівників вважає, що достатньо провести лише огляд місця події та допитати сусідів, інші наполягають на залученні судово-медичного експерта, спеціаліста з трасології та використанні сучасних технічних засобів фіксації.

Завдання до кейсу

1. Визначити, які знання з різних наук необхідні для ефективного розслідування зазначеної події.
2. Обґрунтувати місце криміналістики серед інших юридичних наук у запропонованій ситуації.
3. Запропонувати перелік спеціалістів, яких доцільно залучити до проведення першочергових слідчих (розшукових) дій.
4. Визначити криміналістичні засоби, які необхідно використати під час огляду місця події.
5. Скласти короткий алгоритм дій слідчого після отримання повідомлення про кримінальне правопорушення.

Ситуаційне завдання 1. Слідчий відмовився від участі спеціаліста-криміналіста під час огляду місця події, мотивуючи це достатнім власним практичним досвідом.

Проаналізуйте ситуацію та визначте:

- чи є таке рішення обґрунтованим;
- які негативні наслідки можуть виникнути для доказування;
- які докази можуть бути втрачені.

Ситуаційне завдання 2. Під час розслідування слідчий використовував лише показання свідків, не застосовувавши криміналістичну техніку для виявлення матеріальних слідів.

Обґрунтуйте, які принципи криміналістики були порушені та як це може вплинути на повноту й об'єктивність досудового розслідування.

Аналітичне завдання

Проаналізувати положення КПК України щодо використання спеціальних знань у кримінальному провадженні та визначити процесуальні відмінності між спеціалістом і судовим експертом. Результати представити у вигляді порівняльної таблиці.

Командне завдання

Студенти об'єднуються у дві-чотири групи.

Перша група визначає роль криміналістики у діяльності слідчого.

Друга – прокурора.

Третя – судового експерта.

Четверта – адвоката.

Кожна група готує аргументовану презентацію щодо використання криміналістичних знань у професійній діяльності відповідного суб'єкта кримінального провадження та бере участь у фаховій дискусії.

Завдання для розвитку критичного мислення

Підготуйте аргументовану позицію щодо твердження: «Сучасні цифрові технології можуть частково замінити традиційні криміналістичні методи розслідування». Наведіть не менше трьох аргументів «за» та трьох аргументів «проти», використовуючи наукові джерела, положення законодавства та практику Верховного Суду.

Тема 2. Криміналістична ідентифікація та діагностика

Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти знання про наукові основи криміналістичної ідентифікації та діагностики, розвинути вміння визначати ідентифікаційні ознаки об'єктів, аналізувати їх доказове значення, застосовувати криміналістичні знання під час оцінки матеріальних слідів, формулювати криміналістичні версії, аргументувати процесуальні рішення та працювати з різними джерелами доказової інформації.

Питання для обговорення

1. Поняття, наукові засади та значення криміналістичної ідентифікації.
2. Об'єкти, суб'єкти та види криміналістичної ідентифікації.
3. Ідентифікаційні ознаки, їх властивості та класифікація.
4. Криміналістична діагностика: поняття, завдання та відмінності від ідентифікації.
5. Значення криміналістичної ідентифікації та діагностики у процесі доказування.

Практичний кейс

Уранці працівники офісного центру повідомили поліцію про проникнення до приміщення юридичної компанії. Із сейфа викрадено грошові кошти та ноутбук. Під час огляду місця події виявлено частковий слід пальця руки на дверцятах сейфа, декілька слідів взуття, фрагмент тканини, залишений на пошкодженому вікні, а також відеозапис із камери спостереження, на якому зафіксовано особу в капюшоні.

Після перевірки встановлено двох можливих підозрюваних. Один із них заперечує перебування у приміщенні, пояснюючи, що раніше відвідував офіс як клієнт. Інший стверджує, що проходив повз будівлю і не має жодного стосунку до злочину.

Завдання до кейсу

1. Визначити, які об'єкти можуть бути використані для криміналістичної ідентифікації.
2. Встановити, які ідентифікаційні та діагностичні завдання необхідно вирішити у даному кримінальному провадженні.
3. Визначити, які експертизи необхідно призначити.
4. Скласти перелік порівняльних зразків, які необхідно отримати.
5. Обґрунтувати, які обставини можуть бути встановлені шляхом криміналістичної діагностики, а які – лише шляхом ідентифікації.

Ситуаційне завдання 1. Під час розслідування експерт дійшов висновку, що слід взуття залишено черевиком певної моделі, однак не зміг встановити конкретну особу.

Проаналізуйте ситуацію.

- Яке криміналістичне завдання було вирішено?
- Чи можна вважати особу встановленою?
- Яке доказове значення має такий висновок?

Ситуаційне завдання 2. Під час експертного дослідження встановлено, що підпис виконано не власником документа, а іншою особою шляхом наслідування.

Визначте:

- який вид криміналістичної ідентифікації застосовано;
- які додаткові матеріали необхідно надати експерту;
- чи достатній такий висновок для повідомлення особі про підозру.

Ситуаційне завдання 3. На місці дорожньо-транспортної пригоди виявлено сліди гальмування, уламки скла та фрагменти лакофарбового покриття.

Необхідно:

- визначити, які діагностичні питання можуть бути вирішені;
- встановити, які об'єкти можуть бути використані для подальшої ідентифікації транспортного засобу;
- запропонувати алгоритм дій слідчого.

Робота з нормативними джерелами

Опрацювати положення КПК України щодо призначення експертизи та використання висновку експерта у кримінальному провадженні.

За результатами роботи:

- визначити підстави призначення експертизи;
- встановити права сторін під час її проведення;
- пояснити значення висновку експерта у процесі доказування.

Робота із судовою практикою

Проаналізувати судові рішення, у якому вирішальне значення для доведення винуватості мало застосування криміналістичної ідентифікації (дактилоскопічної, трасологічної, почеркознавчої або молекулярно-генетичної експертизи).

Визначити:

- які докази стали ключовими;
- чи достатньо було одного експертного висновку;
- які інші докази підтверджували або спростовували висновок експерта.

Командне завдання

Студенти працюють у двох-чотирьох малих групах.

Група 1 аналізує можливості ідентифікації особи за слідами рук.

Група 2 – за слідами взуття.

Група 3 – за відеозаписами та цифровими зображеннями.

Група 4 – за почерком і документами.

Кожна група повинна:

- визначити об'єкти дослідження;
- охарактеризувати ідентифікаційні ознаки;
- назвати типові помилки під час вилучення матеріалів;
- представити алгоритм призначення відповідної експертизи.

Після презентації результатів проводиться взаємооцінювання та спільне обговорення переваг і обмежень кожного виду криміналістичної ідентифікації.

Дискусійне завдання

Обговоріть проблему використання систем автоматизованої біометричної ідентифікації та технологій штучного інтелекту у кримінальному провадженні.

Під час дискусії необхідно аргументовано відповісти на такі питання:

- чи можуть автоматизовані системи повністю замінити експерта;
- які ризики помилкової ідентифікації існують;
- як забезпечити баланс між ефективністю розслідування та дотриманням прав людини;
- які етичні та правові проблеми виникають під час використання сучасних технологій ідентифікації.

Практичне завдання

На підставі запропонованих фотографій слідів (сліди пальців рук, сліди взуття, відбитки шин, фрагменти документів) визначити:

- вид об'єкта;
- можливі ідентифікаційні ознаки;
- способи фіксації та вилучення;
- можливі види експертних досліджень;
- інформацію, яку можна отримати за результатами експертизи.

Підготувати письмове обґрунтування прийнятих рішень із посиланням на положення криміналістики та кримінального процесуального законодавства.

Тема 3. Криміналістична техніка та технічне забезпечення розслідування

Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти знання щодо сучасних криміналістичних технічних засобів і цифрових технологій, розвинути вміння обирати та застосовувати технічні засоби залежно від слідчої ситуації, організовувати технічне забезпечення слідчих (розшукових) дій, визначати процесуальний порядок використання спеціальних знань, критично оцінювати допустимість і доказове значення результатів застосування криміналістичної техніки.

Питання для обговорення

1. Поняття, система та завдання криміналістичної техніки.
2. Сучасні технічні засоби виявлення, фіксації, вилучення та дослідження доказової інформації.
3. Особливості застосування фото-, відеофіксації та інших технічних засобів під час проведення слідчих (розшукових) дій.
4. Використання цифрових технологій та спеціального програмного забезпечення у кримінальному провадженні.
5. Участь спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій та особливості застосування спеціальних знань.

Практичний кейс

До поліції надійшло повідомлення про розбійний напад на ювелірний магазин. Під час огляду місця події встановлено пошкодження входних дверей, виявлено сліди пальців рук, мікрочастинки тканини, кров на уламках скла, записи камер відеоспостереження, цифровий відеореєстратор та мобільний телефон, залишений одним із нападників.

Слідчий повинен організувати проведення огляду місця події із застосуванням криміналістичної техніки та залученням спеціалістів.

Завдання до кейсу:

1. Визначити перелік технічних засобів, необхідних для проведення огляду місця події.
2. Встановити послідовність їх використання.
3. Обґрунтувати необхідність залучення спеціалістів.
4. Запропонувати порядок вилучення цифрових носіїв інформації.
5. Визначити типові помилки, які можуть призвести до втрати або пошкодження доказів.

Ситуаційне завдання 1. Під час огляду місця події слідчий самостійно від'єднав жорсткий диск системи відеоспостереження від електромережі, після чого частина відеозаписів було втрачено.

Необхідно:

- визначити помилки, допущені під час роботи з цифровими доказами;
- запропонувати правильний алгоритм дій;
- пояснити, чи може така помилка вплинути на допустимість доказів.

Ситуаційне завдання 2. Під час огляду квартири використовувалась лише фотозйомка, без складання схеми місця події та проведення відеофіксації.

Проаналізуйте:

- чи достатньо такого способу фіксації;
- які вимоги ставляться до документування результатів огляду;
- які негативні наслідки можуть виникнути під час судового розгляду.

Ситуаційне завдання 3

Під час проведення обшуку було вилучено ноутбук, смартфон та флеш-накопичувач. Слідчий запропонував одразу переглянути їх вміст без участі спеціаліста.

Визначте:

- чи відповідають такі дії вимогам кримінального процесуального законодавства;
- які спеціальні знання необхідні у даній ситуації;
- як забезпечити збереження цифрової інформації.

Робота з нормативними джерелами

Опрацювати положення КПК України, що регулюють:

- застосування технічних засобів фіксації;
- участь спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій;
- вилучення речових доказів і цифрових носіїв інформації.

За результатами роботи скласти алгоритм процесуального оформлення використання криміналістичної техніки.

Робота із судовою практикою

Проаналізувати судові рішення, у якому оцінювалася допустимість доказів, отриманих із використанням технічних засобів або цифрових носіїв інформації.

Визначити:

- які процесуальні порушення були встановлені судом;
- які докази були визнані допустимими або недопустимими;
- які рекомендації можна сформулювати для слідчого.

Командне завдання

Студенти працюють у двох-чотирьох групах.

Група 1 – розробляє алгоритм технічного забезпечення огляду місця події.

Група 2 – визначає порядок фото-, відеофіксації та складання схеми місця події.

Група 3 – розробляє алгоритм вилучення та пакування цифрових носіїв інформації.

Група 4 – визначає випадки обов'язкового залучення спеціаліста та перелік його процесуальних функцій.

За результатами роботи кожна група презентує власний алгоритм, після чого проводиться його експертне обговорення.

Практичне завдання

Студентам пропонується фотосхема місця події.

Необхідно:

- визначити технічні засоби, які необхідно використати;
- скласти послідовність огляду місця події;
- визначити способи фіксації кожного виду доказів;
- запропонувати порядок їх пакування, маркування та вилучення;
- визначити, які експертні дослідження необхідно призначити після завершення огляду.

Дискусійне завдання

Обговоріть проблемне питання:

«Чи може використання технологій штучного інтелекту під час фіксації та аналізу доказів підвищити ефективність розслідування без порушення процесуальних гарантій?»

Під час дискусії необхідно:

- оцінити переваги використання цифрових технологій;
- визначити потенційні ризики автоматизованого аналізу доказів;
- запропонувати механізми забезпечення достовірності та допустимості отриманої інформації;
- сформулювати власну правову позицію щодо меж використання сучасних технологій у кримінальному провадженні.

Міні-дослідження

Кожна група обирає один сучасний криміналістичний технічний засіб (3D-сканер місця події, безпілотний літальний апарат, мобільна криміналістична лабораторія, програмне забезпечення для цифрової криміналістики, лазерний далекомір тощо).

Необхідно:

- охарактеризувати його призначення;
- визначити переваги та обмеження застосування;
- навести приклади використання під час розслідування кримінальних правопорушень;
- оцінити перспективи впровадження в діяльність органів досудового розслідування України.

Тема 4. Трасологія та криміналістичне дослідження слідів

Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти систему знань про механізм утворення матеріальних слідів, їх класифікацію та доказове значення, розвинути практичні навички виявлення, фіксації, вилучення, пакування й попереднього дослідження слідів, навчити аналізувати слідову картину місця події, будувати криміналістичні версії та приймати обґрунтовані процесуальні рішення щодо призначення трасологічних експертиз.

Питання для обговорення

1. Поняття слідів у криміналістиці, механізм їх утворення та класифікація.
2. Сліди рук, ніг, транспортних засобів, знарядь злочину та інші матеріальні сліди.
3. Сучасні методи виявлення, фіксації, вилучення й пакування слідів.
4. Трасологічна експертиза: об'єкти, завдання та доказове значення.
5. Типові помилки під час роботи зі слідами та їх вплив на результати доказування.

Практичний кейс

До поліції надійшло повідомлення про крадіжку з приватного будинку. Під час огляду місця події встановлено, що невідома особа проникла до будинку шляхом віджиму металопластикового вікна. На підвіконні виявлено сліди взуття, на рамі – сліди знаряддя злочину, на підлозі – часткові сліди пальців рук, а на підвір'ї – сліди шин автомобіля. Власник будинку повідомив, що декілька днів тому на території проводилися ремонтні роботи, тому частина слідів могла залишитися раніше.

Завдання до кейсу

1. Визначити, які сліди мають криміналістичне значення.
2. Запропонувати послідовність огляду місця події та роботи зі слідами.
3. Встановити, які технічні засоби необхідно використати для виявлення та фіксації кожного виду слідів.
4. Визначити, які експертизи доцільно призначити.
5. Побудувати не менше трьох криміналістичних версій щодо механізму вчинення кримінального правопорушення.

Ситуаційне завдання 1. Під час огляду місця події слідчий вилучив лише сліди пальців рук, не зафіксувавши сліди взуття та сліди шин транспортного засобу, оскільки вважав їх такими, що не мають доказового значення.

Проаналізуйте ситуацію та визначте:

- які помилки були допущені;
- які докази могли бути втрачені;
- як це може вплинути на подальше розслідування;
- які процесуальні рішення необхідно прийняти для мінімізації негативних наслідків.

Ситуаційне завдання 2. Під час огляду місця дорожньо-транспортної пригоди встановлено наявність декількох слідів гальмування різної довжини та напрямку.

Необхідно:

- визначити, яку інформацію можна отримати шляхом трасологічного дослідження;
- сформулювати питання для експерта;
- запропонувати першочергові слідчі (розшукові) дії.

Ситуаційне завдання 3. Під час обшуку гаража виявлено лом із характерними пошкодженнями робочої поверхні. За матеріалами кримінального провадження саме таким предметом міг бути пошкоджений сейф потерпілого.

Визначте:

- які об'єкти необхідно направити на експертизу;
- які порівняльні матеріали необхідно отримати;
- які питання необхідно поставити перед експертом.

Робота з нормативними джерелами

Опрацювати положення КПК України щодо проведення огляду місця події, вилучення речових доказів та призначення експертиз.

За результатами роботи визначити:

- процесуальні вимоги до вилучення слідів;
- порядок оформлення речових доказів;
- наслідки недотримання процесуальної форми.

Робота із судовою практикою

Проаналізувати судові рішення, у якому висновок трасологічної експертизи став одним із ключових доказів або, навпаки, був визнаний недостатнім через порушення правил вилучення чи дослідження слідів.

Необхідно встановити:

- які обставини були доведені за допомогою трасологічного дослідження;
- які процесуальні помилки допустила сторона обвинувачення;
- які висновки можна зробити для практики розслідування.

Командне завдання

Студенти об'єднуються до двох-чотирьох робочих груп.

Група 1 – проводить аналіз слідів рук.

Група 2 – аналізує сліди взуття.

Група 3 – досліджує сліди транспортних засобів.

Група 4 – аналізує сліди знарядь злочину.

Кожна група повинна:

- визначити механізм утворення відповідних слідів;
- запропонувати методи їх виявлення, фіксації та вилучення;
- визначити можливості ідентифікації;
- підготувати рекомендації слідчому щодо призначення експертизи.

Після презентації результатів проводиться спільне обговорення та взаємооцінювання запропонованих рішень.

Практичне завдання

Студентам пропонуються фотографії місця події, схема розташування слідів та фототаблиці окремих матеріальних слідів.

Необхідно:

- класифікувати кожний слід;
- визначити механізм його утворення;
- обрати оптимальний спосіб виявлення, фіксації та вилучення;
- визначити можливі об'єкти для ідентифікації;
- скласти план призначення трасологічної експертизи з формулюванням питань до експерта.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: «Відсутність очікуваних слідів може мати таке саме доказове значення, як і їх наявність».

Під час дискусії необхідно:

- навести приклади із практики розслідування;
- пояснити, які криміналістичні версії можуть підтверджуватися відсутністю певних слідів;
- визначити межі доказового значення такої інформації;
- сформулювати власну аргументовану позицію.

Міні-дослідження

Підготувати аналітичне повідомлення щодо сучасних технологій трасологічних досліджень (3D-сканування місця події, цифрове моделювання слідів, автоматизовані системи порівняння слідів взуття та шин, використання штучного інтелекту у трасології).

За результатами дослідження оцінити перспективи їх використання в Україні, можливі процесуальні ризики та вплив на якість доказування.

Тема 5. Криміналістичне дослідження документів та письма

Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти систему знань про криміналістичне дослідження документів, способи їх підроблення та методи виявлення ознак фальсифікації, розвинути практичні навички аналізу документів, визначення можливостей техніко-криміналістичної, почеркознавчої та авторознавчої експертиз, критичного оцінювання доказового значення документів і правильного прийняття процесуальних рішень щодо їх використання у кримінальному провадженні.

Питання для обговорення

1. Документ як джерело доказової інформації та об'єкт криміналістичного дослідження.
2. Класифікація документів у криміналістиці.
3. Способи повного та часткового підроблення документів і їх криміналістичні ознаки.
4. Техніко-криміналістичне дослідження документів.
5. Основи почеркознавства та авторознавства.
6. Особливості призначення експертиз документів у кримінальному провадженні.

Практичний кейс

До правоохоронних органів звернувся директор товариства з обмеженою відповідальністю із заявою про незаконне відчуження корпоративного майна. Під час перевірки встановлено, що державному реєстратору було подано пакет документів, на підставі яких змінено керівника підприємства та здійснено відчуження нерухомості.

Серед документів містяться протокол загальних зборів учасників, довіреність, договір купівлі-продажу та нотаріально посвідчена заява. Один із засновників повідомив, що жодних документів не підписував, а наданий підпис йому не належить.

Завдання до кейсу

1. Визначити документи, які необхідно дослідити насамперед.
2. Встановити можливі ознаки повного та часткового підроблення документів.
3. Визначити види судових експертиз, які необхідно призначити.
4. Скласти перелік вільних, умовно-вільних та експериментальних зразків почерку і підпису, необхідних експерту.
5. Сформулювати питання до почеркознавчої та техніко-криміналістичної експертиз.
6. Визначити інші джерела доказової інформації, які можуть підтвердити або спростувати факт підроблення документів.

Ситуаційне завдання 1. Під час обшуку вилучено договір, у якому одна зі сторін стверджує, що окремі сторінки були замінені після його підписання.

Необхідно:

- визначити можливі ознаки внесення змін до документа;
- запропонувати способи їх виявлення;
- встановити, які експертні дослідження доцільно призначити.

Ситуаційне завдання 2. Підозрюваний пояснює, що підпис на банківських документах належить йому, однак виконаний у стані сильного емоційного напруження.

Проаналізуйте ситуацію та визначте:

- чи може така обставина вплинути на результати почеркознавчої експертизи;
- які додаткові матеріали необхідно надати експерту;
- чи достатньо лише висновку експерта для доведення відповідної обставини.

Ситуаційне завдання 3. Під час огляду документів встановлено використання різних чорнил та різного способу друку окремих сторінок.

Необхідно:

- визначити, які криміналістичні ознаки свідчать про можливу фальсифікацію;
- встановити, які технічні засоби доцільно застосувати для попереднього дослідження;
- сформулювати питання для техніко-криміналістичної експертизи документів.

Робота з нормативними джерелами

Опрацювати положення КПК України щодо речових доказів, документів як джерел доказів та призначення судових експертиз.

За результатами роботи:

- визначити процесуальний статус документів;
- встановити порядок їх вилучення, огляду та зберігання;
- проаналізувати вимоги до оформлення постанови про призначення експертизи.

Робота із судовою практикою

Проаналізувати судові рішення, у якому вирішальне значення для доведення обставин кримінального правопорушення мало дослідження документів або висновок почеркознавчої експертизи.

Необхідно визначити:

- які питання були поставлені експерту;
- які докази підтверджували або спростовували експертний висновок;
- які процесуальні порушення могли вплинути на оцінку доказів судом.

Командне завдання

Студенти працюють у двох-чотирьох робочих групах.

Група 1 – аналізує можливі способи повного підроблення документів.

Група 2 – досліджує способи часткового підроблення документів.

Група 3 – визначає алгоритм призначення почеркознавчої експертизи.

Група 4 – розробляє алгоритм техніко-криміналістичного дослідження документів.

Кожна група повинна:

- визначити типові криміналістичні ознаки;
- запропонувати алгоритм дій слідчого;
- сформулювати питання до експерта;
- представити результати у вигляді структурованої презентації.

Після виступів проводиться взаємооцінювання запропонованих рішень та їх експертне обговорення.

Практичне завдання

Студентам надаються копії документів із різними видами можливих ознак підроблення (підчистка, дописка, травлення, заміна аркушів, імітація підпису, використання різних друкувальних пристроїв).

Необхідно:

- визначити можливі способи внесення змін;
- описати криміналістичні ознаки кожного виду підроблення;
- запропонувати технічні засоби для їх дослідження;
- визначити вид експертизи та сформулювати питання до експерта.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: «Електронний документ має таку саму доказову цінність, як і паперовий документ, за умов належного процесуального оформлення».

У ході дискусії необхідно:

- визначити переваги та недоліки паперових і електронних документів;
- оцінити ризики їх підроблення;
- проаналізувати особливості доказування автентичності електронних документів;
- сформулювати пропозиції щодо вдосконалення практики їх використання у кримінальному провадженні.

Міні-дослідження

Підготувати аналітичне повідомлення щодо сучасних технологій дослідження документів (ультрафіолетова та інфрачервона візуалізація, спектральний аналіз чорнил, цифрова експертиза документів, автоматизовані системи аналізу почерку, використання штучного інтелекту для виявлення фальсифікацій).

За результатами дослідження оцінити можливості їх практичного застосування під час розслідування кримінальних правопорушень, процесуальні обмеження та перспективи впровадження в експертну діяльність України.

Тема 6. Судова балістика, зброя та вибухові пристрої

Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти систему знань щодо криміналістичного дослідження вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових пристроїв та слідів їх застосування, розвинути практичні навички організації безпечного проведення огляду місця події, визначення порядку виявлення, фіксації, вилучення та пакування зброї й боєприпасів, формування криміналістичних версій, призначення судово-балістичних і вибухотехнічних експертиз, а також прийняття процесуальних рішень із дотриманням вимог законності, професійної етики та особистої безпеки.

Питання для обговорення

1. Предмет, завдання та значення судової балістики у кримінальному провадженні.
2. Класифікація вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових пристроїв.
3. Сліди застосування вогнепальної зброї та механізм їх утворення.
4. Особливості огляду місця події у кримінальних провадженнях, пов'язаних із використанням зброї або вибухових пристроїв.
5. Особливості проведення слідчих (розшукових) дій у разі виявлення сховищ зі зброєю та боєприпасами, у тому числі на деокупованих територіях.
6. Роль спеціаліста, вибухотехніка та судового експерта під час розслідування.

Практичний кейс

До поліції надійшло повідомлення про стрілянину біля адміністративної будівлі. На місці події виявлено тіло потерпілого з вогнепальним пораненням, сім стріляних гільз, одну кулю, пошкоджений автомобіль, сліди крові та камери відеоспостереження. Під час огляду прилеглої території неподалік було знайдено рюкзак, у якому знаходилися пістолет, магазини з набоями та предмет, зовні схожий на саморобний вибуховий пристрій.

Завдання до кейсу

1. Визначити алгоритм дій слідчого після прибуття на місце події.
2. Обґрунтувати необхідність залучення спеціалістів та визначити їх процесуальні функції.
3. Визначити порядок огляду місця події з урахуванням можливого знаходження вибухонебезпечних предметів.
4. Запропонувати порядок виявлення, фіксації, вилучення, пакування та транспортування зброї, гільз, куль і боєприпасів.
5. Визначити перелік експертиз, які необхідно призначити.
6. Побудувати криміналістичні версії щодо механізму вчинення кримінального правопорушення.

Ситуаційне завдання 1. Під час огляду місця події слідчий самостійно розрядив виявлений пістолет, після чого передав його експерту без фотофіксації первинного положення зброї.

Проаналізуйте ситуацію та визначте:

- які криміналістичні та процесуальні помилки були допущені;
- які сліди могли бути втрачені;
- як це може вплинути на результати експертного дослідження та доказування.

Ситуаційне завдання 2. Під час обшуку гаражного приміщення виявлено предмет, схожий на вибуховий пристрій. Один із працівників поліції запропонував самостійно його оглянути для встановлення конструкції.

Необхідно:

- визначити правильний алгоритм дій;
- обґрунтувати необхідність залучення вибухотехнічної служби;
- встановити заходи безпеки, які повинні бути забезпечені.

Ситуаційне завдання 3. Під час судово-балістичної експертизи встановлено, що куля, вилучена з тіла потерпілого, була випущена з іншої зброї, ніж та, яку вилучили у підозрюваного.

Необхідно:

- визначити можливі криміналістичні версії;
- встановити першочергові слідчі (розшукові) дії;
- оцінити значення такого висновку для подальшого розслідування.

Робота з нормативними джерелами

Опрацювати положення КПК України щодо:

- огляду місця події;
- вилучення речових доказів;
- залучення спеціаліста;
- призначення судових експертиз.

Додатково проаналізувати нормативні акти, що регулюють поведінку з вибухонебезпечними предметами та забезпечення особистої безпеки під час проведення слідчих (розшукових) дій.

За результатами роботи скласти алгоритм дій слідчого у разі виявлення зброї або предметів, схожих на вибухові пристрої.

Робота із судовою практикою

Проаналізувати судові рішення, у якому вирішальне значення мали результати судово-балістичної або вибухотехнічної експертизи.

Необхідно визначити:

- які питання були поставлені експерту;
- які докази підтверджували експертний висновок;
- які процесуальні порушення могли вплинути на допустимість доказів;
- які висновки можна зробити для практики розслідування.

Командне завдання

Студенти об'єднуються до двох-чотирьох робочих груп.

Група 1 – розробляє алгоритм огляду місця події після застосування вогнепальної зброї.

Група 2 – визначає порядок документування, вилучення та пакування зброї, куль і гільз.

Група 3 – розробляє алгоритм дій у разі виявлення предметів, схожих на вибухові пристрої.

Група 4 – формує перелік експертиз та процесуальних рішень, необхідних для розслідування запропонованої ситуації.

Кожна група презентує результати своєї роботи, після чого проводиться їх взаємооцінювання та колективне обговорення.

Практичне завдання

Студентам пропонуються фототаблиці місця події, фотографії зброї, куль, гільз, слідів пострілу та схема розташування речових доказів.

Необхідно:

- визначити послідовність огляду місця події;
- встановити порядок фіксації кожного речового доказу;
- визначити способи пакування та транспортування об'єктів;
- сформулювати питання до судово-балістичної та вибухотехнічної експертиз;
- скласти короткий план проведення першочергових слідчих (розшукових) дій.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: «Під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням зброї та вибухових пристроїв, забезпечення особистої безпеки учасників слідчих (розшукових) дій має пріоритет над швидкістю отримання доказів».

У ході дискусії необхідно:

- визначити баланс між ефективністю розслідування та безпекою;
- проаналізувати ризики порушення встановлених алгоритмів;
- оцінити роль спеціалістів під час проведення таких слідчих дій;
- сформулювати рекомендації щодо організації безпечної роботи на місці події.

Міні-дослідження

Підготувати аналітичне повідомлення щодо сучасних технологій, які використовуються під час дослідження зброї та вибухових пристроїв (3D-балістика, автоматизовані балістичні інформаційні системи, цифрове моделювання траєкторії польоту кулі, використання безпілотних літальних апаратів та роботизованих комплексів під час обстеження вибухонебезпечних об'єктів).

За результатами дослідження оцінити перспективи використання зазначених технологій у діяльності органів досудового розслідування України та їх вплив на ефективність доказування.

Тема 7. Криміналістична тактика та організація розслідування

Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти систему знань щодо криміналістичної тактики та організації досудового розслідування, розвинути практичні навички побудови криміналістичних версій, планування розслідування, організації взаємодії між слідчим, прокурором, оперативними підрозділами, спеціалістами й експертами, прийняття обґрунтованих процесуальних рішень залежно від слідчої ситуації, застосування тактичних прийомів для подолання протидії розслідуванню та забезпечення законності, професійної етики і доброчесності під час здійснення кримінального провадження.

Питання для обговорення

1. Поняття, принципи та система криміналістичної тактики.
2. Тактичний прийом, тактична комбінація та тактична операція: поняття, ознаки та умови застосування.
3. Криміналістичні версії: поняття, класифікація, правила побудови, перевірки та оцінки.
4. Планування досудового розслідування та організація роботи слідчого.
5. Організація взаємодії слідчого з прокурором, оперативними підрозділами, спеціалістами та експертами.
6. Форми протидії розслідуванню та криміналістичні засоби їх подолання.
7. Типові тактичні помилки під час організації розслідування.

Практичний кейс

До територіального підрозділу поліції надійшло повідомлення про виявлення тіла директора приватного підприємства у службовому кабінеті. Первинний огляд місця події свідчить про насильницький характер смерті. Водночас із сейфа зникли документи щодо проведення державних закупівель. Напередодні загиблій повідомляв колегам про отримання погроз у зв'язку з викриттям можливих корупційних дій посадових осіб.

У ході першочергових слідчих (розшукових) дій встановлено декілька можливих версій: умисне вбивство з корисливих мотивів, приховування корупційного кримінального правопорушення, інсценування пограбування або вбивство на ґрунті особистих неприязних відносин.

Завдання до кейсу

1. Побудувати загальні та окремі криміналістичні версії.
2. Визначити обставини, які необхідно встановити для перевірки кожної версії.
3. Скласти письмовий план першочергових слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів.
4. Визначити порядок взаємодії між слідчим, прокурором, оперативними підрозділами, спеціалістами та експертами.
5. Запропонувати перелік судових експертиз та обґрунтувати необхідність їх призначення.
6. Визначити можливі форми протидії розслідуванню та запропонувати способи їх подолання.

Ситуаційне завдання 1. Після проведення огляду місця події слідчий одразу зосередився лише на одній версії – вбивстві з корисливих мотивів, не перевіряючи інших можливих напрямів розслідування.

Проаналізуйте ситуацію.

Необхідно визначити:

- які принципи побудови криміналістичних версій були порушені;
- які ризики виникають у разі однобічного розслідування;
- запропонувати правильний алгоритм перевірки версій.

Ситуаційне завдання 2. Під час досудового розслідування оперативний підрозділ отримав інформацію про можливе місцезнаходження підозрюваного, однак не повідомив про це слідчого через відсутність належної координації.

Визначте:

- які організаційні недоліки призвели до виникнення ситуації;
- як повинна бути організована взаємодія між суб'єктами розслідування;
- які наслідки така ситуація може мати для кримінального провадження.

Ситуаційне завдання 3. Підозрюваний систематично змінює показання, подає численні безпідставні клопотання, намагається дискредитувати свідків через соціальні мережі та схиляє їх до відмови від співпраці зі слідством.

Необхідно:

- визначити форми протидії розслідуванню;
- запропонувати криміналістичні та процесуальні способи їх подолання;
- оцінити можливість використання спеціальних знань та цифрових технологій для перевірки отриманої інформації.

Робота з нормативними джерелами

Опрацювати положення КПК України, що регулюють:

- повноваження слідчого та прокурора;
- взаємодію органів досудового розслідування;
- проведення першочергових слідчих (розшукових) дій;
- процесуальне керівництво;
- використання спеціальних знань у кримінальному провадженні.

За результатами роботи підготувати схему взаємодії учасників кримінального провадження на початковому етапі розслідування.

Робота із судовою практикою

Проаналізувати судові рішення, у якому однією з причин виправдання особи або визнання доказів недопустимими стали помилки під час планування розслідування чи перевірки криміналістичних версій.

Необхідно визначити:

- які тактичні або організаційні помилки були допущені;
- як вони вплинули на результати кримінального провадження;
- які рекомендації можна запропонувати для запобігання подібним помилкам.

Командне завдання

Студенти об'єднуються у дві-чотири робочі групи.

Група 1 – будує криміналістичні версії.

Група 2 – розробляє детальний план досудового розслідування.

Група 3 – визначає порядок взаємодії між слідчим, прокурором, оперативними підрозділами, спеціалістами та експертами.

Група 4 – розробляє комплекс заходів щодо подолання протидії розслідуванню.

Кожна група повинна підготувати презентацію свого рішення, аргументувати обраний алгоритм дій та взяти участь у взаємооцінюванні запропонованих підходів.

Практичне завдання

На підставі фабули кримінального провадження скласти письмовий план розслідування, який повинен містити:

- криміналістичні версії;
- обставини, що підлягають встановленню;
- перелік першочергових та наступних слідчих (розшукових) дій;
- необхідні оперативно-розшукові заходи;
- перелік судових експертиз;
- прогноз можливих ризиків і способів їх мінімізації.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: «Якість досудового розслідування визначається не кількістю проведених слідчих (розшукових) дій, а правильністю побудови криміналістичних версій і плануванням розслідування».

У процесі дискусії необхідно:

- оцінити значення криміналістичного планування для досягнення завдань кримінального провадження;
- визначити співвідношення криміналістичної тактики та процесуальної форми;
- проаналізувати вплив професійної етики, доброчесності та міжвідомчої взаємодії на ефективність розслідування;
- сформулювати власну аргументовану позицію.

Міні-дослідження

Підготувати аналітичне повідомлення на тему: «Сучасні інформаційно-аналітичні системи та цифрові технології у плануванні й організації досудового розслідування».

У дослідженні необхідно проаналізувати:

- використання електронних баз даних;
- інформаційно-аналітичних систем Національної поліції;
- технологій кримінального аналізу (Crime Analysis);
- програм візуалізації зв'язків між учасниками кримінального правопорушення;
- можливостей використання штучного інтелекту під час аналізу великих масивів доказової інформації.

За результатами дослідження оцінити перспективи впровадження сучасних технологій в організацію досудового розслідування в Україні та визначити процесуальні й етичні ризики їх використання.

Тема 8. Тактика проведення слідчих (розшукових) дій

Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти практичні навички планування, організації та проведення слідчих (розшукових) дій відповідно до вимог кримінального процесуального

законодавства, розвинути вміння обирати оптимальні тактичні прийоми залежно від слідчої ситуації, забезпечувати належну фіксацію результатів слідчих дій, ефективно взаємодіяти зі спеціалістами та експертами, критично оцінювати отриману доказову інформацію, працювати в команді та приймати процесуальні рішення з дотриманням принципів законності, доброчесності та поваги до прав людини.

Питання для обговорення

1. Загальні положення криміналістичної тактики проведення слідчих (розшукових) дій.
2. Тактика огляду місця події.
3. Тактика допиту свідка, потерпілого, підозрюваного.
4. Тактика проведення обшуку.
5. Тактика пред'явлення особи, предметів та трупа для впізнання.
6. Тактика проведення слідчого експерименту.
7. Особливості проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування пожеж, вибухів, злочинів із використанням зброї та інших складних кримінальних правопорушень.
8. Особливості процесуальної фіксації результатів слідчих (розшукових) дій.

Практичний кейс

До органу досудового розслідування надійшло повідомлення про розбійний напад на підприємця. Потерпілий повідомив, що двоє невідомих осіб проникли до його будинку, застосували насильство, заволоділи грошовими коштами та ювелірними виробами, після чого зникли на автомобілі.

Під час першочергових слідчих (розшукових) дій встановлено місце можливого перебування одного із підозрюваних, виявлено автомобіль, який міг використовуватися під час вчинення кримінального правопорушення, а також свідка, який бачив нападників безпосередньо перед подією.

Завдання до кейсу

1. Визначити послідовність проведення першочергових слідчих (розшукових) дій.
2. Скласти план проведення огляду місця події.
3. Визначити тактичні особливості проведення обшуку за місцем проживання підозрюваного.
4. Запропонувати тактичний план допиту потерпілого та свідка.
5. Визначити доцільність проведення пред'явлення особи для впізнання та слідчого експерименту.
6. Скласти перелік спеціалістів, яких необхідно залучити до окремих слідчих (розшукових) дій.
7. Запропонувати способи процесуальної фіксації результатів кожної слідчої дії.

Ситуаційне завдання 1. Під час допиту свідка слідчий не встановив психологічний контакт, не уточнив джерело його обізнаності та ставив навідні запитання.

Проаналізуйте ситуацію та визначте:

- які тактичні помилки були допущені;
- як вони можуть вплинути на достовірність показань;
- запропонуйте оптимальну тактику проведення повторного допиту.

Ситуаційне завдання 2. Під час проведення обшуку слідчий не забезпечив безперервну відеофіксацію, а окремі предмети були вилучені без їх попереднього опису та фотографування.

Необхідно:

- визначити порушення криміналістичної тактики;
- оцінити можливі процесуальні наслідки;
- запропонувати правильний алгоритм проведення обшуку.

Ситуаційне завдання 3. Потерпілому запропонували впізнати підозрюваного серед трьох осіб, які суттєво відрізнялися між собою за віком та зовнішністю.

Проаналізуйте:

- чи відповідає така слідча дія криміналістичним рекомендаціям;
- які вимоги повинні бути дотримані під час проведення впізнання;
- які наслідки можливі у разі порушення встановленого порядку.

Робота з нормативними джерелами

Опрацювати положення КПК України щодо проведення:

- огляду;
- допиту;
- обшуку;
- пред'явлення для впізнання;
- слідчого експерименту.

За результатами роботи підготувати порівняльну таблицю, у якій визначити:

- процесуальну підставу проведення;
- учасників;
- обов'язкові процесуальні документи;
- особливості застосування технічних засобів фіксації.

Робота із судовою практикою

Проаналізувати судові рішення, у якому суд визнав окремі докази недопустимими через порушення тактики або процесуального порядку проведення слідчих (розшукових) дій.

Визначити:

- які порушення були встановлені;
- які докази були виключені;
- які рекомендації можна сформулювати для запобігання подібним помилкам у практичній діяльності слідчого.

Командне завдання

Студенти об'єднуються у дві - чотири робочі групи.

Група 1 – моделює проведення огляду місця події.

Група 2 – розробляє тактичний план проведення допиту потерпілого.

Група 3 – складає алгоритм проведення обшуку.

Група 4 – моделює проведення пред'явлення особи для впізнання та слідчого експерименту.

Кожна група повинна:

- визначити мету слідчої дії;
- обрати оптимальні тактичні прийоми;
- визначити необхідних учасників;
- запропонувати способи процесуальної фіксації;
- обґрунтувати прийняті рішення.

Після презентації проводиться взаємооцінювання запропонованих алгоритмів та експертне обговорення їх ефективності.

Практичне завдання

На підставі запропонованої фабули кримінального провадження скласти план проведення першочергових слідчих (розшукових) дій із зазначенням:

- мети кожної слідчої дії;
- послідовності її проведення;
- необхідних спеціалістів;
- технічних засобів;
- процесуальних документів;
- можливих криміналістичних ризиків.

Підготувати коротке письмове обґрунтування прийнятого алгоритму.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: «Ефективність слідчої (розшукової) дії визначається не кількістю отриманих доказів, а законністю їх отримання та належною криміналістичною тактикою».

У процесі дискусії необхідно:

- визначити співвідношення процесуальної форми та криміналістичної тактики;
- проаналізувати вплив процесуальних порушень на допустимість доказів;
- оцінити значення професійної етики, недоброчесності та недопустимості штучного створення доказів;
- сформулювати рекомендації щодо забезпечення законності під час проведення слідчих (розшукових) дій.

Міні-дослідження

Підготувати аналітичне повідомлення на тему: «Використання сучасних цифрових технологій під час проведення слідчих (розшукових) дій».

У дослідженні необхідно проаналізувати можливості використання:

- бодикамер;
- безпілотних літальних апаратів;
- 3D-сканування місця події;
- цифрової фото- та відеофіксації;
- мобільних криміналістичних лабораторій;
- технологій штучного інтелекту для аналізу матеріалів кримінального провадження.

За результатами дослідження оцінити перспективи їх використання в Україні, визначити процесуальні обмеження та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення практики проведення слідчих (розшукових) дій.

Тема 9. Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень

Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти систему знань щодо криміналістичних методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, розвинути практичні навички аналізу типових слідчих ситуацій, побудови криміналістичних версій, планування розслідування, визначення алгоритму проведення першочергових і подальших слідчих (розшукових) дій, використання спеціальних знань та цифрових технологій, а також прийняття обґрунтованих процесуальних рішень із дотриманням принципів законності, професійної етики та доброчесності.

Питання для обговорення

1. Поняття, структура та значення криміналістичної методики.
2. Методика розслідування кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.
3. Методика розслідування кримінальних правопорушень проти власності.
4. Особливості розслідування корупційних кримінальних правопорушень.
5. Методика розслідування кіберзлочинів.
6. Особливості розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом зброї, пожежами та введенням в обіг небезпечної продукції.
7. Особливості використання спеціальних знань під час розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень.

Комплексний практичний кейс

До поліції надійшло повідомлення про пожежу у складському приміщенні підприємства, яке здійснює реалізацію побутової хімії. Після ліквідації пожежі виявлено тіло охоронця з ознаками насильницької смерті. Попередньо встановлено, що незадовго до події керівництво підприємства перебувало у корпоративному конфлікті, а частина продукції могла бути небезпечною для здоров'я споживачів. Під час огляду місця події вилучено електронні носії інформації, фінансову документацію, залишки горючих речовин та відеозаписи із камер спостереження.

Завдання до кейсу

1. Визначити криміналістичну характеристику кримінального правопорушення.
2. Побудувати не менше чотирьох криміналістичних версій.
3. Скласти план першочергових та подальших слідчих (розшукових) дій.
4. Визначити комплекс судових експертиз, необхідних для розслідування.
5. Встановити порядок взаємодії слідчого зі спеціалістами, експертами та оперативними підрозділами.
6. Запропонувати алгоритм роботи з цифровими доказами.
7. Оцінити можливі ризики втрати доказової інформації та запропонувати заходи щодо їх мінімізації.

Ситуаційне завдання 1. У кримінальному провадженні щодо шахрайства слідчий провів більшість слідчих (розшукових) дій, характерних для розслідування крадіжки, не врахувавши особливостей механізму вчинення шахрайства.

Необхідно:

- визначити помилки у виборі криміналістичної методики;

- пояснити, як вони можуть вплинути на результати розслідування;
- запропонувати правильний алгоритм дій.

Ситуаційне завдання 2. Під час розслідування кіберзлочину слідчий не забезпечив своєчасне вилучення серверного обладнання, унаслідок чого частину електронних журналів подій було втрачено.

Проаналізуйте ситуацію та визначте:

- які криміналістичні особливості кіберзлочинів не були враховані;
- які докази могли бути втрачені;
- які процесуальні рішення необхідно було прийняти.

Ситуаційне завдання 3. Під час розслідування кримінального правопорушення, пов'язаного з незаконним обігом зброї, слідчий не залучив спеціаліста-баліста, хоча було вилучено декілька одиниць зброї різного походження.

Визначте:

- чи є така процесуальна поведінка обґрунтованою;
- які криміналістичні можливості були втрачені;
- які експертизи необхідно призначити.

Робота з нормативними джерелами

Опрацювати положення КПК України щодо особливостей досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень.

За результатами роботи визначити:

- які процесуальні рішення є обов'язковими на початковому етапі розслідування;
- які спеціальні знання можуть бути використані;
- які процесуальні ризики необхідно враховувати.

Робота із судовою практикою

Проаналізувати рішення Верховного Суду щодо однієї із категорій кримінальних правопорушень (убивство, корупційне кримінальне правопорушення, кіберзлочин, незаконний обіг зброї, пожежа).

Визначити:

- які криміналістичні методики були використані;
- які помилки допустила сторона обвинувачення;
- які висновки можна використати для вдосконалення практики розслідування.

Командне завдання

Студенти працюють у п'яти групах.

Кожна група отримує окремий вид кримінального правопорушення:

- проти життя та здоров'я;
- проти власності;
- корупційне;
- кіберзлочин;
- незаконний обіг зброї.

Необхідно:

- визначити криміналістичну характеристику;
- побудувати криміналістичні версії;
- скласти алгоритм першочергових слідчих (розшукових) дій;
- визначити необхідні експертизи;
- представити результати у вигляді схеми розслідування.

Практичне завдання

На підставі запропонованої фабули скласти комплексний план розслідування конкретного виду кримінального правопорушення із визначенням:

- криміналістичних версій;
- алгоритму проведення слідчих (розшукових) дій;
- спеціалістів та експертів;
- технічних засобів;
- джерел доказової інформації;
- процесуальних рішень.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: «Не існує універсальної методики розслідування кримінальних правопорушень – кожна методика повинна адаптуватися до конкретної слідчої ситуації».

Обґрунтуйте власну позицію із використанням прикладів із судової практики та криміналістичної науки.

Міні-дослідження

Підготувати аналітичне повідомлення щодо сучасних тенденцій розвитку криміналістичних методик розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень із використанням міжнародного досвіду та цифрових технологій.

Тема 10. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та цифрова криміналістика

Мета: сформувати у здобувачів вищої освіти сучасне розуміння цифрової криміналістики, особливостей роботи з цифровими доказами та новітніми криміналістичними технологіями, розвинути практичні навички аналізу цифрової доказової інформації, оцінювання її належності, допустимості та достовірності, використання інформаційно-комунікаційних технологій під час розслідування кримінальних правопорушень, критичного аналізу міжнародного досвіду та перспектив розвитку криміналістики в умовах цифрової трансформації.

Питання для обговорення

1. Поняття та види цифрових доказів.
2. Особливості виявлення, фіксації, вилучення, дослідження і збереження цифрової інформації.
3. Основи цифрової криміналістики.
4. Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час розслідування кримінальних правопорушень.
5. Штучний інтелект, великі масиви даних (Big Data), машинне навчання та інші сучасні криміналістичні технології.
6. Міжнародний досвід використання цифрової криміналістики.
7. Проблеми допустимості, автентичності та оцінки цифрових доказів.

Комплексний практичний кейс

До кіберполіції звернулася банківська установа із повідомленням про несанкціоноване втручання в інформаційну систему. У результаті атаки було змінено реквізити платежів, що призвело до незаконного перерахування значної суми коштів. Під час досудового розслідування вилучено серверне обладнання, ноутбуки працівників, мобільні телефони, резервні копії баз даних, журнали подій, електронне листування та записи систем відеоспостереження.

Завдання до кейсу

1. Визначити джерела цифрових доказів.
2. Скласти алгоритм їх вилучення, фіксації та збереження.
3. Визначити види експертних досліджень.
4. Запропонувати порядок взаємодії слідчого, спеціаліста та експерта.
5. Оцінити ризики втрати або модифікації цифрової інформації.
6. Запропонувати заходи щодо забезпечення допустимості цифрових доказів.
7. Визначити можливості використання міжнародної правової допомоги у такому кримінальному провадженні.

Ситуаційне завдання 1. Слідчий здійснив огляд мобільного телефону підозрюваного без попереднього створення цифрової копії носія інформації.

Необхідно:

- оцінити правильність його дій;
- визначити можливі ризики зміни цифрової інформації;
- запропонувати належний алгоритм роботи з цифровими доказами.

Ситуаційне завдання 2. Сторона захисту заявила, що електронне листування, надане стороною обвинувачення, було змінено після вилучення електронного пристрою.

Проаналізуйте:

- які способи перевірки автентичності цифрових доказів можуть бути використані;
- які експертні дослідження доцільно призначити;

- які процесуальні гарантії повинні бути забезпечені.

Ситуаційне завдання 3. Під час розслідування кіберзлочину встановлено, що сервер, на якому зберігалася необхідна інформація, знаходиться за межами України.

Необхідно:

- визначити можливі механізми міжнародного співробітництва;
- запропонувати алгоритм отримання цифрових доказів;
- оцінити можливі процесуальні ризики.

Робота з нормативними джерелами

Опрацювати положення КПК України, міжнародних договорів України та інших нормативно-правових актів, що регулюють використання електронних доказів і міжнародне співробітництво під час розслідування кіберзлочинів.

За результатами роботи визначити основні процесуальні гарантії забезпечення допустимості цифрових доказів.

Робота із судовою практикою

Проаналізувати судові рішення, у якому цифрові докази стали ключовими для доведення винуватості або невинуватості особи.

Визначити:

- які цифрові докази були використані;
- яким чином суд оцінив їх допустимість;
- які криміналістичні рекомендації впливають із судового рішення.

Командне завдання

Студенти працюють у двох-чотирьох робочих групах.

Група 1 – досліджує цифрові докази, отримані з мобільних пристроїв.

Група 2 – аналізує інформацію із серверів та хмарних сервісів.

Група 3 – розробляє алгоритм роботи з відеозаписами та цифровими зображеннями.

Група 4 – аналізує можливості використання штучного інтелекту та сучасних цифрових технологій під час кримінального провадження.

За результатами роботи кожна група презентує власний алгоритм забезпечення належності, допустимості та достовірності цифрових доказів.

Практичне завдання

На підставі запропонованої фабули кримінального провадження скласти алгоритм роботи з цифровими доказами, визначивши:

- джерела цифрової інформації;
- порядок їх вилучення;
- способи забезпечення цілісності даних;
- необхідні експертні дослідження;
- процесуальні документи;
- ризики втрати цифрової інформації.

Дискусійне завдання

Обговоріть твердження: «Штучний інтелект не може замінити слідчого або судового експерта, але здатний суттєво підвищити ефективність кримінального провадження».

У ході дискусії необхідно оцінити:

- правові межі використання штучного інтелекту;
- етичні ризики автоматизованого прийняття рішень;
- вплив цифрових технологій на права людини;
- перспективи розвитку цифрової криміналістики в Україні.

Підсумкове інтегроване завдання

На підставі комплексної фабули кримінального провадження, що містить матеріальні, документальні та цифрові докази, підготувати комплексний алгоритм криміналістичного забезпечення розслідування, який повинен включати:

- побудову криміналістичних версій;
- план проведення слідчих (розшукових) дій;
- визначення технічних засобів і спеціальних знань;

- алгоритм роботи з цифровими доказами;
- перелік судових експертиз;
- оцінку належності, допустимості, достовірності та достатності зібраних доказів для прийняття процесуального рішення.

Це завдання є підсумковим інтегрованим кейсом дисципліни та дозволяє комплексно оцінити сформованість загальних і спеціальних компетентностей, а також досягнення програмних результатів навчання.

9. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

10. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Не передбачено навчальним планом	-	-
Усього годин			

11. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1. Криміналістика як наука та навчальна дисципліна	10	12
2	Тема 2. Криміналістична ідентифікація та діагностика	8	12
3	Тема 3. Криміналістична техніка та технічне забезпечення розслідування	6	12
4	Тема 4. Трасологія та криміналістичне дослідження слідів	8	12
5	Тема 5. Криміналістичне дослідження документів та письма	8	13
6	Тема 6. Судова балістика, зброя та вибухові пристрої	8	13
7	Тема 7. Криміналістична тактика та організація розслідування	4	13
8	Тема 8. Тактика проведення слідчих (розшукових) дій	8	9
9	Тема 9. Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень	8	13
10	Тема 10. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та цифрова криміналістика	10	15
Усього годин		78	124

12. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота – форма організації освітнього процесу, за якої здобувач вищої освіти опановує навчальну дисципліну в час, вільний від аудиторних занять, під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Метою самостійної роботи з дисципліни «Криміналістика» є поглиблене засвоєння теоретичних засад і практичних основ криміналістики, формування цілісного розуміння закономірностей виникнення, виявлення, фіксації, вилучення, дослідження, оцінки та використання доказової інформації під час розслідування кримінальних правопорушень, оволодіння сучасними криміналістичними засобами, методами, технічними прийомами, тактичними рекомендаціями та методиками розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, а також розвиток навичок криміналістичного аналізу, планування досудового розслідування, роботи з доказами, нормативно-правовими актами, судовою практикою, науковими джерелами, цифровими технологіями та інформаційними ресурсами відповідно до загальних і спеціальних компетентностей та програмних результатів навчання освітньої програми.

Самостійна робота спрямована на поглиблене вивчення предмета, системи, принципів і методів криміналістики, криміналістичної ідентифікації та діагностики, криміналістичної техніки, трасології, криміналістичного дослідження документів, письма, судової балістики, криміналістичної тактики, тактики проведення слідчих (розшукових) дій, методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, сучасних цифрових технологій та цифрової криміналістики, використання спеціальних знань і судових експертиз, а також сучасних тенденцій розвитку криміналістики в умовах цифровізації, воєнного стану, розвитку інформаційних технологій, кіберзлочинності та міжнародного співробітництва у сфері кримінальної юстиції. Виконання завдань самостійної роботи сприяє формуванню здатності застосовувати криміналістичні знання у практичних ситуаціях, аналізувати слідчі ситуації, будувати криміналістичні версії, планувати розслідування, визначати оптимальні засоби виявлення, фіксації, вилучення та дослідження доказової інформації, оцінювати належність, допустимість, достовірність і достатність доказів, працювати з нормативно-правовими актами, судовою практикою, висновками судових експертиз, міжнародними документами та сучасними інформаційними ресурсами.

Самостійна робота здійснюється у формі опрацювання навчальної та наукової літератури, нормативно-правових актів, міжнародних документів, методичних рекомендацій, судової практики та експертних висновків; аналізу практичних криміналістичних ситуацій, матеріалів кримінальних проваджень і навчальних кейсів; підготовки доповідей, презентацій, аналітичних довідок, есе, порівняльних характеристик та оглядів судової практики; виконання індивідуальних і групових практичних завдань; розроблення алгоритмів проведення слідчих (розшукових) дій, планів розслідування, криміналістичних версій, схем взаємодії учасників кримінального провадження; складання таблиць, схем, фототаблиць, класифікацій, порівняльних характеристик криміналістичних засобів і методів; аналізу цифрових доказів, сучасних криміналістичних технологій та міжнародного досвіду їх використання під час розслідування кримінальних правопорушень.

Усі завдання самостійної роботи поділяються на обов'язкові та вибіркові. До обов'язкових належать завдання, які здобувачі вищої освіти повинні виконати протягом вивчення дисципліни для досягнення визначених результатів навчання. Вибіркові завдання передбачають можливість самостійного вибору окремих видів роботи відповідно до освітніх і наукових інтересів здобувача з метою поглиблення знань із криміналістики, розвитку загальних і спеціальних компетентностей, формування навичок криміналістичного аналізу, роботи з доказовою інформацією, застосування сучасних криміналістичних технологій, критичного оцінювання судової практики та практичного використання криміналістичних знань у професійній діяльності юриста.

Нижче подано варіанти завдань для самостійної роботи здобувачів денної форми навчання, які відповідають змісту окремих тем дисципліни та спрямовані на поглиблення знань щодо криміналістичної техніки, тактики та методики розслідування, роботи з матеріальними, документальними й цифровими доказами, використання спеціальних знань, судових експертиз, сучасних криміналістичних технологій, міжнародного досвіду криміналістичного забезпечення

розслідування, а також новітніх викликів, пов'язаних із цифровізацією, кіберзлочинністю, воєнним станом та розвитком інформаційно-комунікаційних технологій.

Необхідно виконати один із запропонованих варіантів.

Варіант 1. Аналіз криміналістичного забезпечення огляду місця події

На підставі запропонованої фабули кримінального провадження проаналізувати порядок проведення огляду місця події, визначити можливі джерела доказової інформації, обрати криміналістичні засоби для їх виявлення, фіксації, вилучення та дослідження, скласти алгоритм дій слідчого і спеціаліста, обґрунтувати необхідність призначення судових експертиз.

Варіант 2. Побудова криміналістичних версій та плану розслідування

На підставі запропонованої фабули кримінального провадження побудувати загальні та окремі криміналістичні версії, визначити обставини, що підлягають встановленню, скласти письмовий план першочергових та подальших слідчих (розшукових) дій, визначити необхідні судові експертизи, запропонувати способи перевірки кожної версії.

Варіант 3. Аналіз використання спеціальних знань у кримінальному провадженні

Дослідити роль спеціаліста та судового експерта під час проведення слідчих (розшукових) дій, проаналізувати процесуальні підстави їх залучення, визначити можливості використання спеціальних знань під час розслідування різних видів кримінальних правопорушень, підготувати аналітичну довідку із використанням судової практики.

Варіант 4. Криміналістичне дослідження документів

Проаналізувати приклади підроблених документів, визначити можливі способи повного та часткового підроблення, охарактеризувати ознаки фальсифікації, запропонувати алгоритм дій слідчого, сформулювати питання до техніко-криміналістичної та почеркознавчої експертизи.

Варіант 5. Трасологічний аналіз місця події

За фототаблицею та схемою місця події класифікувати матеріальні сліди, визначити механізм їх утворення, запропонувати способи їх виявлення, фіксації, вилучення та дослідження, визначити можливості криміналістичної ідентифікації та підготувати проект постанови про призначення трасологічної експертизи.

Варіант 6. Тактика проведення слідчих (розшукових) дій

Розробити алгоритм проведення огляду місця події, обшуку, допиту та пред'явлення для впізнання у конкретній слідчій ситуації, визначити тактичні прийоми, необхідні технічні засоби, процесуальні документи та можливі ризики порушення вимог кримінального процесуального законодавства.

Варіант 7. Аналіз судової практики щодо допустимості доказів

Проаналізувати судові рішення Верховного Суду, у якому оцінювалася допустимість доказів, отриманих під час проведення слідчих (розшукових) дій або судових експертиз. Визначити допущені процесуальні помилки, оцінити їх вплив на результати кримінального провадження та сформулювати практичні рекомендації щодо їх недопущення.

Варіант 8. Цифрова криміналістика та цифрові докази

Дослідити особливості роботи з цифровими доказами, визначити порядок їх виявлення, вилучення, фіксації та дослідження, проаналізувати міжнародний досвід використання цифрової криміналістики, оцінити можливості застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і штучного інтелекту під час розслідування кримінальних правопорушень.

Варіант 9. Комплексний аналіз методики розслідування окремого виду кримінального правопорушення

Обрати один із видів кримінальних правопорушень (проти життя і здоров'я особи, проти власності, корупційне кримінальне правопорушення, кіберзлочин, незаконний обіг зброї) та розробити криміналістичну характеристику, побудувати криміналістичні версії, скласти план розслідування, визначити першочергові слідчі (розшукові) дії, необхідні експертизи та особливості використання спеціальних знань.

Варіант 10. Міні-дослідження «Сучасні тенденції розвитку криміналістики»

Підготувати аналітичне дослідження щодо одного із сучасних напрямів розвитку криміналістики (цифрова криміналістика, використання штучного інтелекту, 3D-моделювання місця події, безпілотні технології, криміналістичні інформаційні системи, автоматизація експертних досліджень, міжнародні стандарти криміналістичного забезпечення розслідування). На підставі аналізу наукових джерел, нормативно-правових актів та судової практики оцінити перспективи використання обраної технології в Україні та підготувати власні пропозиції щодо вдосконалення криміналістичного забезпечення досудового розслідування.

Варіанти контрольної роботи (для заочної форми здобуття освіти)

Контрольна робота є однією з основних форм індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти заочної форми навчання, що спрямована на комплексну перевірку рівня сформованості загальних і спеціальних компетентностей, а також досягнення програмних результатів навчання з дисципліни *«Криміналістика»*.

Виконання контрольної роботи передбачає самостійне дослідження однієї із запропонованих тем із використанням комплексного підходу до аналізу криміналістичних проблем. Робота повинна поєднувати теоретичний аналіз, дослідження нормативно-правового регулювання, аналіз судової практики, вирішення практичної криміналістичної ситуації (кейсу), оцінку можливостей застосування криміналістичних засобів, методів, тактичних прийомів, спеціальних знань і сучасних цифрових технологій під час розслідування кримінальних правопорушень, а також містити самостійно сформульовані висновки та практичні рекомендації.

Контрольна робота спрямована на формування та перевірку таких компетентностей і програмних результатів навчання:

Загальні компетентності: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області й професійної діяльності; здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології; здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями; здатність бути критичним і самокритичним; здатність працювати в команді (шляхом аналізу колективних моделей організації досудового розслідування); здатність ухвалювати рішення з дотриманням принципів законності, академічної доброчесності та професійної етики.

Спеціальні (фахові) компетентності: здатність використовувати різноманітні джерела інформації для повного та всебічного встановлення обставин кримінального правопорушення; здатність визначати належні та допустимі для юридичного аналізу факти; здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції; здатність до критичного й системного аналізу криміналістичних явищ, доказової інформації та результатів застосування криміналістичних засобів.

Програмні результати навчання: проводити збір та інтегрований аналіз матеріалів із різних джерел; складати та реалізовувати план прикладного дослідження, самостійно здійснювати пошук і аналіз нормативних, наукових та практичних матеріалів; застосовувати криміналістичні знання для вирішення практичних професійних завдань та аргументовано обґрунтовувати прийняті рішення.

Вимоги до контрольної роботи: обсяг роботи повинен становити 10–15 сторінок друкованого тексту (шрифт Times New Roman, 14 pt, міжрядковий інтервал – 1,5). Під час виконання контрольної роботи необхідно опрацювати не менше 20 наукових джерел, серед яких сучасні монографії, наукові статті, навчальні видання, а також обов'язково використати положення Кримінального процесуального кодексу України, Кримінального кодексу України, законів України, що регулюють проведення судових експертиз, використання спеціальних знань, цифрових доказів та інших питань криміналістичного забезпечення кримінального провадження. Обов'язковим є використання актуальної практики Верховного Суду, матеріалів офіційних роз'яснень, методичних рекомендацій, міжнародних документів у сфері кримінальної юстиції та сучасних наукових публікацій. Дотримання принципів академічної доброчесності є обов'язковою умовою виконання контрольної роботи. Усі запозичення мають супроводжуватися належними

посиланнями на використані джерела. Не допускається плагіат, компіляція чужих текстів без самостійного опрацювання та подання матеріалу без власного аналітичного осмислення.

Максимальна кількість балів за виконання контрольної роботи становить 50 балів.

Контрольна робота виконується відповідно до одного із запропонованих варіантів. Кожний варіант передбачає комплексне дослідження обраної криміналістичної проблематики та обов'язково включає: аналіз нормативно-правового регулювання, сучасних наукових підходів, судової практики, вирішення практичного криміналістичного кейсу, формулювання власних висновків і практичних рекомендацій щодо вдосконалення криміналістичного забезпечення розслідування.

Варіант 1. Криміналістичне забезпечення огляду місця події

1. Розкрити поняття, завдання та значення огляду місця події у системі слідчих (розшукових) дій.
2. Проаналізувати нормативно-правове регулювання проведення огляду місця події.
3. Охарактеризувати сучасні криміналістичні засоби виявлення, фіксації, вилучення та дослідження доказової інформації.
4. Проаналізувати не менше трьох судових рішень щодо оцінки доказів, отриманих під час огляду місця події.
5. Розв'язати практичний кейс, побудувати криміналістичні версії, скласти алгоритм дій слідчого та визначити необхідні судові експертизи.
6. Сформулювати власні рекомендації щодо вдосконалення криміналістичного забезпечення огляду місця події.

Варіант 2. Криміналістична ідентифікація та використання спеціальних знань під час доказування

1. Проаналізувати поняття, принципи та види криміналістичної ідентифікації.
2. Охарактеризувати можливості криміналістичної діагностики.
3. Дослідити процесуальні особливості використання спеціальних знань.
4. Проаналізувати судову практику щодо оцінки висновків судових експертиз.
5. Вирішити практичний кейс із визначенням об'єктів ідентифікації, необхідних експертиз та доказового значення отриманих результатів.
6. Запропонувати напрями вдосконалення використання спеціальних знань у кримінальному провадженні.

Варіант 3. Криміналістична техніка та цифрові технології у кримінальному провадженні

1. Проаналізувати систему криміналістичної техніки.
2. Дослідити сучасні цифрові технології, що використовуються під час розслідування.
3. Проаналізувати нормативно-правові засади використання технічних засобів.
4. Проаналізувати судову практику щодо допустимості цифрових доказів.
5. Вирішити практичний кейс щодо роботи із цифровими носіями інформації.
6. Підготувати пропозиції щодо впровадження сучасних криміналістичних технологій у діяльність органів досудового розслідування.

Варіант 4. Криміналістичне дослідження слідів та можливості трасології

1. Розкрити поняття та класифікацію матеріальних слідів.
2. Проаналізувати сучасні методи їх виявлення, фіксації, вилучення та дослідження.
3. Охарактеризувати можливості трасологічної експертизи.
4. Проаналізувати судову практику щодо використання трасологічних досліджень.
5. Вирішити комплексний практичний кейс із побудовою криміналістичних версій.
6. Надати практичні рекомендації щодо вдосконалення роботи зі слідовою інформацією.

Варіант 5. Криміналістичне дослідження документів та письма

1. Проаналізувати документ як джерело доказової інформації.
2. Дослідити сучасні способи підроблення документів та методи їх виявлення.
3. Охарактеризувати можливості почеркознавчої та техніко-криміналістичної експертизи.

4. Проаналізувати судову практику щодо оцінки доказів, отриманих під час дослідження документів.

5. Вирішити практичний кейс щодо підроблення офіційного документа.

6. Запропонувати рекомендації щодо підвищення ефективності документування та експертного дослідження документів.

Варіант 6. Судова балістика та криміналістичне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із використанням зброї

1. Проаналізувати предмет і завдання судової балістики.

2. Дослідити порядок роботи зі зброєю, боєприпасами та вибухонебезпечними предметами.

3. Охарактеризувати особливості проведення огляду місця події та використання спеціальних знань.

4. Проаналізувати судову практику щодо оцінки результатів судово-балістичних експертиз.

5. Вирішити практичний кейс щодо розслідування кримінального правопорушення із використанням вогнепальної зброї.

6. Запропонувати шляхи удосконалення криміналістичного забезпечення розслідування відповідної категорії кримінальних правопорушень.

Варіант 7. Криміналістична тактика та планування досудового розслідування

1. Проаналізувати систему криміналістичної тактики.

2. Розкрити особливості побудови криміналістичних версій та планування розслідування.

3. Дослідити особливості взаємодії слідчого, прокурора, оперативних підрозділів, спеціалістів та експертів.

4. Проаналізувати судову практику щодо процесуальних помилок під час організації розслідування.

5. На підставі практичного кейсу скласти комплексний план досудового розслідування.

6. Запропонувати рекомендації щодо підвищення ефективності організації розслідування.

Варіант 8. Тактика проведення слідчих (розшукових) дій

1. Проаналізувати криміналістичні рекомендації щодо проведення огляду місця події, допиту, обшуку, пред'явлення для впізнання та слідчого експерименту.

2. Охарактеризувати сучасні засоби фіксації результатів слідчих (розшукових) дій.

3. Проаналізувати судову практику щодо допустимості доказів, отриманих під час проведення слідчих (розшукових) дій.

4. Вирішити комплексний практичний кейс із моделюванням послідовності проведення слідчих дій.

5. Визначити процесуальні ризики та запропонувати способи їх мінімізації.

6. Сформулювати власні рекомендації щодо вдосконалення криміналістичної тактики.

Варіант 9. Методика розслідування окремого виду кримінального правопорушення

Обрати один із видів кримінальних правопорушень:

- проти життя та здоров'я особи;
- проти власності;
- корупційне кримінальне правопорушення;
- кіберзлочин;
- незаконний обіг зброї;
- кримінальне правопорушення, пов'язане із пожежею;
- введення в обіг небезпечної продукції.

Необхідно:

1. Надати криміналістичну характеристику обраної категорії кримінальних правопорушень.

2. Побудувати криміналістичні версії.

3. Розробити план розслідування.

4. Визначити комплекс слідчих (розшукових) дій та судових експертиз.

5. Проаналізувати не менше трьох судових рішень.

6. Розв'язати практичний кейс.

7. Підготувати власні пропозиції щодо вдосконалення методики розслідування.

Варіант 10. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та цифрова криміналістика

1. Проаналізувати сучасні напрями розвитку криміналістики.
2. Дослідити можливості використання цифрової криміналістики, штучного інтелекту, 3D-технологій, криміналістичних інформаційних систем та інших інноваційних технологій.
3. Проаналізувати міжнародний досвід використання сучасних криміналістичних технологій.
4. Проаналізувати судову практику щодо використання цифрових доказів.
5. Вирішити практичний кейс щодо розслідування кіберзлочину або кримінального правопорушення із використанням цифрових доказів.
6. Підготувати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення криміналістичного забезпечення досудового розслідування в умовах цифрової трансформації кримінальної юстиції України.

13. Неформальна освіта (онлайн-курси та платформи)

У межах самостійної роботи здобувачам рекомендується проходження онлайн-курсів на міжнародних освітніх платформах з метою розширення професійних компетентностей та академічної доброчесності.

Рекомендовані платформи:

- 1) Цикл матеріалів «Крок до взаємодії» від USAID – <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/krok-do-vzayemodiyi-antikoruptsiya/>
- 2) FutureLearn – Introduction to Forensic Science – англomовний курс з основ криміналістики та судових експертиз від University of Strathclyde. <https://ua.educations.com/institutions/futurelearn/vstup-do-kursu-kriminalistichnih-nauk-universitet-stratklajda>
- 3) Стандарти досудового розслідування (EdEra / Workademy) – досудове розслідування, стандарти слідчих дій, доказування. <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/6636>

Опрацювання зазначених онлайн-курсів не є обов'язковим і здійснюється за власною ініціативою здобувача як форма неформальної освіти. Так само не є обов'язковими саме ці курси та можуть бути пройдені інші тематичні курси, тренінги тощо.

14. Питання для підготовки до підсумкового контролю (диференційований залік)

1. Поняття, предмет, система та завдання криміналістики.
2. Закономірності, що становлять предмет криміналістики.
3. Принципи та методи криміналістики.
4. Історія становлення та сучасні тенденції розвитку криміналістики.
5. Взаємозв'язок криміналістики з кримінальним процесом, кримінальним правом, кримінологією, судовою медициною та іншими юридичними науками.
6. Поняття, об'єкти, види та значення криміналістичної ідентифікації.
7. Ідентифікаційні ознаки та властивості об'єктів криміналістичного дослідження.
8. Криміналістична діагностика: поняття, завдання та практичне значення.
9. Поняття, система та сучасні напрями розвитку криміналістичної техніки.
10. Технічні засоби виявлення, фіксації, вилучення та дослідження доказової інформації.
11. Фото-, відеофіксація та технічне документування слідчих (розшукових) дій.
12. Використання сучасних цифрових технологій у криміналістиці.
13. Поняття, види та класифікація матеріальних слідів.
14. Криміналістичне дослідження слідів рук.
15. Криміналістичне дослідження слідів ніг, транспортних засобів і знарядь злочину.
16. Методи виявлення, фіксації, вилучення та дослідження матеріальних слідів.
17. Поняття документа як об'єкта криміналістичного дослідження.
18. Види документів та способи їх криміналістичного дослідження.
19. Ознаки повного та часткового підроблення документів.
20. Основи техніко-криміналістичного дослідження документів.
21. Основи криміналістичного почеркознавства та авторознавства.
22. Поняття, предмет і завдання судової балістики.

23. Види вогнепальної зброї, боєприпасів та їх криміналістичне значення.
24. Сліди застосування вогнепальної зброї та особливості їх дослідження.
25. Особливості огляду місця події у кримінальних провадженнях, пов'язаних із застосуванням зброї або вибухових пристроїв.
26. Заходи безпеки та участь спеціалістів під час роботи зі зброєю, боєприпасами та вибухонебезпечними предметами.
27. Поняття, принципи та система криміналістичної тактики.
28. Тактичний прийом, тактична комбінація та тактична операція.
29. Криміналістичні версії: поняття, види, правила побудови та перевірки.
30. Планування досудового розслідування.
31. Організація взаємодії слідчого з прокурором, оперативними підрозділами, спеціалістами та експертами.
32. Використання спеціальних знань у кримінальному провадженні.
33. Тактика проведення огляду місця події.
34. Тактика проведення допиту.
35. Тактика проведення обшуку.
36. Тактика пред'явлення особи, предметів і трупа для впізнання.
37. Тактика проведення слідчого експерименту.
38. Особливості фіксації результатів слідчих (розшукових) дій.
39. Поняття та структура криміналістичної методики розслідування.
40. Методика розслідування кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи.
41. Методика розслідування кримінальних правопорушень проти власності.
42. Особливості розслідування корупційних кримінальних правопорушень.
43. Методика розслідування кіберзлочинів.
44. Особливості розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом зброї та боєприпасів.
45. Особливості розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із пожежами.
46. Особливості досудового розслідування кримінальних правопорушень за фактами введення в обіг небезпечної продукції.
47. Цифрові докази: поняття, види та особливості використання у кримінальному провадженні.
48. Основи цифрової криміналістики та сучасні криміналістичні технології.
49. Міжнародний досвід використання криміналістичних засобів і методів під час розслідування кримінальних правопорушень.
50. Перспективи розвитку криміналістики в умовах цифровізації, розвитку штучного інтелекту та сучасних інформаційних технологій.

15. Методи навчання

Методи навчання на лекціях: словесні (лекція, пояснення); пояснювально-демонстраційні (презентації, ілюстрації, демонстрації); метод проблемного викладання; методи візуалізації (схеми, моделі конфліктів, таблиці); інтерактивні методи; використання інформаційно-комунікаційних технологій (мультимедійні, дистанційні, веб-орієнтовані засоби навчання).

Методи навчання на семінарських заняттях: словесні (дискусія, співбесіда, дебати); пояснювально-демонстраційні; практичні (виконання практичних завдань і вправ); кейс-метод (аналіз і вирішення конфліктних ситуацій); моделювання конфліктних і професійних ситуацій; тренінгові методи; пошуковий і дослідницький методи; інтерактивні методи (робота в групах, полеміка, обговорення); використання інформаційно-комунікаційних технологій.

16. Методи оцінювання

У процесі вивчення дисципліни «Криміналістика» використовуються такі методи оцінювання:

для поточного контролю: усне та письмове опитування, тестування, виконання практичних і кейсових завдань, аналіз судової практики, письмові роботи, контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти); самостійна робота, результати неформальної освіти (онлайн-курси);

для підсумкового контролю: підсумкове оцінювання у формі тестування та/або письмової роботи з практичними завданнями.

17. Засоби діагностики результатів навчання

Робоча програма передбачає застосування засобів діагностики результатів навчання за формами контролю знань:

- *поточний контроль* може передбачати застосування широкого спектру форм та методів оцінювання знань, що проводиться за кожною темою.
- *підсумковий контроль* передбачає проведення диференційованого заліку.

Завершальним етапом досягнення запланованих програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Криміналістика» є підсумковий контроль – диференційований залік.

18. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Для оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються контрольні заходи у формі поточного та підсумкового контролю знань відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни. Оцінювання окремих видів навчальної діяльності здобувача вищої освіти для дисципліни «Криміналістика» відбувається за такими рекомендованими балами:

Види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти	Кількість балів (від – до)
Аудиторна робота	
Відповідь на практичному, семінарському, лабораторному занятті	1-5
Вирішення ситуативних завдань, розв'язання задач тощо	1-5
Тестування	1-5
Ділова гра, практичний кейс тощо	1-10
Інші види аудиторної роботи*	
Самостійна робота	
Реферат, есе, тези тощо	1-10
Інші види навчальної діяльності здобувачів вищої освіти (участь у публічних заходах (конференція, олімпіада тощо); написання наукової статті, участь у конкурсах студентських робіт тощо)	1-10
Інші види самостійної роботи*	
Контрольна робота (для заочної форми здобуття освіти)	1-50

*види навчальної діяльності здобувачів освіти обираються та оцінюються викладачем за рекомендованою шкалою в залежності від особливостей навчальної дисципліни.

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти застосовуються критерії відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти ([https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-otsiniuvannia-znan-zdobuvachiv-\(red-2021\).pdf](https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-otsiniuvannia-znan-zdobuvachiv-(red-2021).pdf)).

Порядок зарахування результатів неформальної освіти

Результати проходження онлайн-курсів можуть бути зараховані як складова самостійної роботи за заявою здобувача в порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання набутих у неформальній/інформальній освіті (<https://nam.kyiv.ua/files/pdf/polozhennia-pro-neformalnu-ta-informalnu-osvitu.pdf>).

Максимальна кількість балів – до **10 балів** у межах самостійної роботи.

Підсумковий контроль

Максимальна кількість балів за диференційований залік з початкової дисципліни «Криміналістика» складає **40 балів**.

Для визначення ступеня засвоєння навчальної дисципліни та контрольного оцінювання знань здобувачів вищої освіти за підсумковим контролем застосовуються критерії відповідно до Положення про оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Підсумкова оцінка переводиться у національну систему оцінювання і шкалу ECTS згідно з таблицею:

Порядок переведення оцінок у систему ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		для екзамену курсової роботи (проєкту), практики	для заліку (диференційованого заліку)
90-100	A	Відмінно	зараховано
82-89	B	Добре	
75-81	C		
64-74	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

19. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Для денної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60											Підсумковий контроль	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	Самостійна робота		
5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Для заочної форми здобуття освіти

Поточний контроль та самостійна робота – 60		Підсумковий контроль	Сума
Контрольна робота	Самостійна робота		
50 балів	10 балів	40 балів	100 балів

20. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення дисципліни «Криміналістика» узагальнено в комплексі навчально-методичного забезпечення, який включає:

- силабус;
- робочу програму навчальної дисципліни;
- варіанти завдань для самостійної роботи здобувачів;
- варіанти завдань для підсумкового контролю;
- інші матеріали.

21. Рекомендована література

1. Александренко О.В. Проблемні питання використання криміналістичного аналізу під час розслідування злочинів. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2022. Вип. 2(27). С. 76-88. <https://doi.org/10.32353/khrife.2.2022.06>

2. Александренко О.В. Проблемні питання та основні напрями оптимізації діяльності з розслідування нерозкритих злочинів минулих років. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2021. Вип. 1(23). С. 75-82. <https://doi.org/10.32353/khrife.1.2021.05>

3. Александренко О.В. Проблемні питання практики призначення, проведення та оцінки результатів судових експертиз при розслідуванні серійних сексуальних вбивств. *Проблемні питання судово-медичної та правової практики*: зб. матері. міжвідом. міждисцип. наук.-практ. конф. (Київ, 23 трав. 2019 р.). Київ: НМУ ім. О.О. Богомольця, 2019. С. 6-10.

4. Александренко О., Женунтій В. Особистий внесок професора В.П. Бахіна в підготовку криміналістичних наукових і науково-педагогічних кадрів. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2025. № 2(30). С. 88–96.

5. Використання спеціальних знань з метою подолання протидії проведенню слідчих (розшукових) дій: метод. рек. / О.В. Александренко та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. 29 с.

6. Використання спеціальних знань під час розслідування серійних вбивств: метод. реком. / О.В. Александренко, А.О. Плетенецька та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. 37 с.

7. Використання спеціальних знань під час огляду сховища зі зброєю та боєприпасами на деокупованій території: метод. реком. / О.В. Александренко, С.С. Охріменко, Ю.П. Приходько. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. 44 с.

8. Інноваційні методи, засоби та технології в криміналістиці та судовій експертизі: наук.-практ. посібник / за заг. ред. В.Ю. Шепітька. Харків: Право, 2023. 116 с. https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2024/02/Посіб_Криміналістика_2023_НДІ-ВПЗ_ПВ1_compressed.pdf

9. Копча В.В., Копча Н.В. Криміналістична техніка, тактика і методика: навч. посіб. О.: ВД «Гельветика», 2022. 286 с. URL: <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/2766>

10. Криміналістика: підручник / Р.І. Благута, О.І. Гарасимів, О.М. Дуфенюк та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2023. 820 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/7336/1/криміналістика_макет_print.pdf

11. Охріменко С.С., Александренко О.В., Приходько Ю.П. Використання спеціальних знань під час огляду сховища зі зброєю та боєприпасами на деокупованій території: метод. рекомендації. Київ: НАВС, 2023. 44 с. <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e355a9a3-09ba-4409-91ba-14f6460c5a83/content>

12. Степанюк Р.Л., Гусева В.О., Кікінчук В.В. та ін. Криміналістика: криміналістична техніка: навч. посіб. Харків: ХНУВС, 2023. 388 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/16118>

13. Участь спеціаліста в слідчих (розшукових) діях під час розслідування злочинів, пов'язаних із пожежами: метод. реком. / О.В. Александренко, А.О. Кофанова та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2021. 36 с.